

Kosení šesti mokřadů pro obojživelníky

Závěrečná zpráva projektu č. 141705

Jaromír Maštera

listopad 2017

Tento projekt byl v roce 2017 finančně podpořen programem Ochrana biodiverzity - národním programem ČSOP financovaným Ministerstvem životního prostředí ČR a Lesy ČR s.p. Děkujeme.

Kosení šesti mokřadů pro obojživelníky

Mgr. Jaromír Maštera

Jihlava, listopad 2017

CÍLE PROJEKTU:

- Podpora zvláště chráněných a ohrožených druhů obojživelníků vhodnou péčí o jejich suchozemské (terestrické) biotopy, které využívají zejména v období mimo rozmnožování.
- Obecná podpora živočichů na mokřadních loukách – kromě obojživelníků též zejména plazi a hmyz (motýli aj.).
- Udržení biotopů mokřadních luk – zamezení zarůstání a zpomalení degradace. Celkové zlepšení stavu mokřadních luk, které byly dlouhodobě bez péče.

POPIS LOKALIT A VÝCHOZÍ STAV ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY:

V rámci projektu je řešeno 6 mokřadních lokalit s dlouhodobým užíváním pozemkovým spolkem Mokřady, fungujícím pod Mokřady – ochrana a management z.s.: Lesnovské mokřady, Mukařka, Na Hádkách, Mokřady u Hřešic, Ústrašinské mokřady a Železná Dolina.

Lesnovské mokřady se nachází cca 1,2 km JV od obce Zborná, v okrajové části města Jihlavy. V lokalitě se nacházejí dva menší rybníky, Luční (Pekařský) ve východní části a Kulatina ve střední části. Dále pak mokřady mezi oběma rybníky a mokřadní louky nad rybníkem Kulatina. Oba rybníky jsou dlouhodobě extenzivně rybářsky využívané, Luční rybník má rozsáhlé rákosové porosty. Rybníček Kulatina je významný zejména z důvodu výskytu populace rdestu alpského a obojživelníků. Luční rybník býval v dřívějších dobách velmi ornitologicky (chřástal kropenatý a jiné druhy) i batrachologicky významný (kuňka, skokan ostronosý), v posledních letech jeho význam výrazně poklesl, zřejmě vlivem postupujícího zarůstání rákosem a zazemňováním litorálů. Mokřadní louky nad rybníkem Kulatina byly pravidelně dlouhodobě obhospodařovány zemědělským kosením, od roku 2013 jsou koseny extenzivně. Mokřady mezi rybníky jsou dlouhodobě bez jakékoli péče a zarůstají náletovými dřevinami. Mokřadní louky nad rybníkem Kulatina a rybník Kulatina má od srpna 2012 ve výpůjčce spolek Mokřady - ochrana a management. Rybník Luční a mokřady v okolí pak v nájmu od roku 2016. Celá lokalita je zájmovou lokalitou pozemkového spolku Mokřady. V roce 2013 byla v lokalitě, v části u Kulatiny zahájena péče – byla provedena stabilizace rybníka Kulatina, prokácení břehů rybníka i mokřadů, vybudováno 8 drobných i větších tůň a části mokřadů byly pokoseny. V roce 2013 byly provedeny v lokalitě podrobnější biologické průzkumy, které potvrdily význam lokality pro řadu ohrožených druhů. V dalších letech probíhala další péče (zejména prořezávky, nové drobné tůně, kosení). V roce 2016 proběhla menší oprava požeráku Lučního rybníka, který byl následně napuštěn. Mokřadní louky mezi oběma rybníky byly do roku 2017 bez péče, ale je potřebné zde začít nějaké zásahy realizovat.

Lokalita **Mukařka** se nachází cca 1,1 km JV od Obecního úřadu v Batelově. Zájmovou plochou je zde mokřadní, prameništění louka, dříve pravidelně kosená, pak několik let neobhospodařovaná. Lokalita se nachází nedaleko stávající lokality Hanzalka s výskytem populace čolka velkého a byla tak vybrána jako vhodná pro realizaci managementových opatření na jeho podporu. V roce 2014 byl

v lokalitě zahájen management – strojně zde vzniklo několik tůní (110, 80, 60, 30 a 10 m²) a plocha byla mozaikovitě pokosena (cca 3000 m²). Kosení proběhlo i následující rok (2015) a pak by mělo probíhat jednou za 2 roky. Lokalitu má spolek Mokřady od roku 2014 ve výpůjčce.

Lokalita **Na Hádkách** se nachází cca 1 km JV od středu Záborné. Zahrnuje menší rybník, mokřady v nivě drobného potoka nad rybníkem, mokřady s tůněmi JV od rybníka a smíšené a listnaté lesíky, zčásti podmáčené. Zájmová je JV část lokality, kterou máme ve výpůjčce od roku 2014. V lokalitě byly v roce 2011 provedeny menší managementové zásahy, zejména ve prospěch obojživelníků. V původně zcela degradovaných a náletem zarostlých plochách byla provedena prořezávka dřevin a ručně zde bylo zbudováno 5 malých tůní. Tůně jsou i v současném stavu funkční a rozmnožují se zde mj. rosničky zelené, skokani hnědí a čolci horští. V roce 2014 bylo provedeno další kácení na celkové ploše 910 m², stržení drnu (úprava povrchu a vegetace) na ploše 840 m² a strojně byly zbudovány tři tůně o velikostech 110, 80 a 20 m². V roce 2015 bylo provedeno mozaikovitě kosení a pak by mělo probíhat jednou za 2 roky.

Lokalita „**Mokřady u Hřešic**“ zahrnuje dvě plochy vzdálené zhruba 1 km od sebe, obě v nivě Bakovského potoka. První plocha leží na JV okraji obce Hřešice a jde o dlouhodobě (do roku 2015) neudržované mokřadní louky, zdegradované a zarůstající náletovými dřevinami. Na loukách v současném stavu významně dominuje rákos, početně se zde také vyskytují kopřivy. Výskyt ohrožených druhů živočichů přímo v této ploše (parcele) nebyl až do roku 2015 prokázán, nyní se zde vyskytuje několik druhů obojživelníků (čolek velký, rosnička, kuňka ohnivá aj.). Je to v souvislosti s realizací čtyř mělkých tůní (260, 25, 30 a 10 m²) a kosením v letech 2015-2016.

Druhá plocha leží JZ od obce Hřešice, nad rybníkem Babinec. Jde o dlouhodobě neudržovanou mokřadní louku, zdegradovanou a téměř kompletně zarostlou rákosem. Výskyt ohrožených druhů živočichů přímo v této ploše není doposud prokázán, výskyt ohrožených druhů je však známý z nedalekých lokalit, zejména z tůní u rybníka Spálený, rybníka Spálený a ve dvou zahradních jezírcích v Hřešicích a u Spáleného mlýna u Srbče. V roce 2017 zde lze výskyt ohrožených druhů předpokládat, vzhledem k realizaci tůní o velikostech 180, 130, 85, 60 a 20 m² a kosení, které proběhlo v roce 2016. V obou zájmových plochách je žádoucí koseit alespoň část mokřadu každoročně. Opatření v lokalitě jsou prováděna zejména za účelem podpory místní populace kuňky ohnivé, která trpí vysokými rybími obsádkami v rybnících. Obě zájmové plochy u Hřešic má spolek Mokřady od února roku 2017 ve výpůjčce.

Ústrašinské mokřady se nacházejí na jižním okraji obce Ústrašín na Pelhřimovsku. Jde o mokřady nad Mlýnským rybníkem a mokřady pod rybníkem a v navazující nivě Hejlovky (Želivky). Mokřady nad rybníkem jsou dlouhodobě zcela bez péče a zarůstají dřevinami a degradují. Mokřadní louky v nivě Hejlovky jsou bez péče kratší dobu a tak ještě nejsou tolik zarostlé náletem. Nachází se zde několik nivních tůní. Ve stávajících tůních se do roku 2016 rozmnožovali v menším počtu víceméně jen skokani hnědí a čolci obecní, žádné jiné ohrožené druhy zde nebyly zjištěny. V roce 2016 proběhly první managementové zásahy v obou částech lokality – prořezávky a kácení náletových dřevin na ploše 400 m², strojní vyhloubení dvou tůní (90 s 25 m²) a částečná obnova nivní tůně na ploše 180 m². Kosení zatím neproběhlo, ale je velmi potřebné. Opatření v lokalitě mokřady u Ústrašinského rybníka jsou navržena zejména za účelem podpory obojživelníků, s důrazem na čolka obecního, blatnici a rosničku. Zájmovou plochu lokality nad rybníkem má spolek Mokřady ve výpůjčce od roku 2016.

Lokalita **Železná Dolina** se nachází v nivě Železného potoka, cca 1,5 km JZ od obce Řehořov. Jde většinou o dlouhodobě neudržované mokřadní louky bez botanického i jiného významu, zdegradované a zarůstající náletovými dřevinami. Část pozemků v ploše historického rybníka (je zde patrná velká hráz) je neobhospodařována kratší dobu, ale i tak je zde patrná výrazná degradace. V roce 2014 byly v lokalitě pod hrází rybníka vybudované dvě drobné tůně, v roce 2015 byly u tůní v malém rozsahu prořezány náletové dřeviny a zbytková luční plocha byla mozaikovitě pokosena. V roce 2016 zde byla strojně vyhloubena tůň o ploše 120 m², strojně byl stržen drn v návaznosti na tuto tůň (180 m²), ručně byly vyhloubeny tři tůně (45, 25 a 20 m²) a byla provedena drobná

prořezávka u menších tůní. Kosení je v lokalitě plánováno jednoduše za 2 roky. Opatření v lokalitě Železná Dolina jsou prováděna zejména za účelem podpory obojživelníků, s důrazem na čolka horského, blatnici a rosničku. Pozemky v Železné Dolině máme od roku 2016 v pachtu.

Ve všech zájmových lokalitách probíhaly komplexní biologické průzkumy:

– viz <http://www.mokřady.wbs.cz/Nase-dokumenty.html> - Výsledky biologických průzkumů lokalit

Kosení je prováděno na podporu ohrožených druhů, je vhodně nastaveno (mozaiková seč) a proto není škodlivým zásahem do biotopu ZCHD a nevyžaduje výjimku.

DOSAVADNÍ ČINNOST V OKRUHU ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY:

Zájmové lokality tohoto projektu jsou zároveň zájmovými lokalitami neziskové organizace Mokřady - ochrana a management a jejího pozemkového spolku. Předmětem zájmu PS Mokřady jsou zejména mokřadní lokality s výskytem nejvzácnějších druhů obojživelníků, na nichž dochází k úbytku jejich populací. Zejména jde o čolka velkého, kuňku ohnivou, kuňku žlutobřichou a ropuchu krátkonohou, v současnosti o jedny z nejvíce ohrožených druhů obojživelníků u nás. Organizace se také snaží aktivně vyhledávat dlouhodobě neudržované mokřadní lokality, kde se snaží zrealizovat opatření obecně na podporu ohrožených vodních a mokřadních druhů rostlin a živočichů.

Členové z.s. Mokřady se v rámci možností snaží provádět na všech zájmových lokalitách různá opatření na záchranu a podporu populací obojživelníků. Zejména jde o kombinaci prořezávek náletových dřevin s tůněmi, ať už jde o jejich obnovu či o hloubení nových. Často je také realizováno kosení, protože i toto opatření je pro obojživelníky významné. Organizace se také snaží využívat v péči o biotopy ohrožených druhů netradiční managementy spočívající v pojezdech off-roadových automobilů, vojenské techniky a v narušování a strhávání drnu. Činnost z.s. probíhá z většiny v kraji Vysočina, od roku 2014 ale postupně došlo k rozšíření aktivit i do dalších krajů České republiky.

PS Mokřady ve své činnosti nezapomíná ani na další ohrožené živočichy i rostliny. Snaží se respektovat nároky všech zjištěných ohrožených druhů, přizpůsobovat se jim a také je podporovat. Z toho důvodu se snažíme vždy před zahájením managementových aktivit na nových lokalitách provést zde alespoň základní biologický průzkum, pokud již není k dispozici dostatek aktuálních botanických či zoologických dat.

Managementové práce na podporu obojživelníků a dalších živočichů a rostlin, spočívající v budování tůní, prosvětlování porostů, kosení luk a vytváření zimovišť provádějí již od roku 2008 členové z.s. Mokřady - ochrana a management ve spolupráci s ČSOP Jihlava a Pobočkou ČSO na Vysočině na lokalitách Pístovské mokřady, Rančířovský Okrouhlík, U Popického rybníka, Hulišťata, Borovinka, Záborná a Dobrá Voda Lipnická. V roce 2012 pouze pod záštitou z.s. Mokřady probíhaly managementové práce na lokalitách Sochorov, Rančířovský Okrouhlík, Hulišťata, Nadějovské nivy, U Měšína, Rychtářský rybník a Řehořovská nádrž. V roce 2013 pak také na lokalitách Lesnovské mokřady, Dolní Bradlo, Obůrka, Nový Štocký, Rosička, Horní Ilmik, Pod Lyžařem, Brejlovský rybník a Pístov Žleby. V dalších letech přibyly další lokality a dále bylo pečováno o ty stávající. Blíže o činnosti na uvedených lokalitách viz webové stránky <http://www.mokřady.wbs.cz>.

ZDŮVODNĚNÍ OPATŘENÍ:

Projekt zahrnuje kosení mokřadních luk zaměřené významně na podporu místních populací obojživelníků, a to na šesti lokalitách v dlouhodobé péči PS Mokřady – Lesnovské mokřady, Mukařka, Na Hádkách, Mokřady u Hřešic, Ústrašínské mokřady a Železná Dolina.

Opatření jsou navržena zejména za účelem podpory místních populací obojživelníků. Opatření by ale měla mít širší pozitivní dopad na více skupin organismů. Celkově realizací akce dojde k udržení a zvýšení biodiverzity lokality.

Kosení je velmi potřebné, bez péče mokřady zarůstají hustým porostem bylin a dřevin, který je nežádoucí pro trvalý výskyt většiny druhů obojživelníků.

Potřebu pravidelné nebo alespoň občasně péče o mokřadní louky potvrdily i provedené biologické průzkumy. Údržba mokřadů kosením či pastvou je pro většinu obojživelníků žádoucí, u některých druhů (např. kuňky) přímo nezbytně nutné. Mokřadní louky jsou významnými suchozemskými (terestrickými) biotopy obojživelníků.

Kosení proběhlo na všech lokalitách mozaikovitě, a to časově i prostorově. Žádná lokalita nebyla celoplošně kosena naráz v jednom dni a všude byly ponechány některé části nepokosené (tzv. vynechávky - mozaikově, cca 10-15 procent plochy).

VÝSLEDKY:

Proběhlo mozaikovitě kosení na všech plánovaných lokalitách:

(u všech lokalit bylo vždy koseno 90 procent vymezené plochy)

V lokalitě **Lesnovské mokřady** byly pokoseny jednak dlouhodobě nekosené mokřadní louky mezi rybníky Kulatina a Luční o celkové ploše cca 3005 m² (skutečně koseno bude 2 704 m²). Dále byly koseny dvě menší části louky nad Kulatinou, u které jsou každoročně koseny jen některé části – plocha zásahu 2 233 m², skutečně kosena plocha 2 010 m². Kosení proběhlo na pozemcích p.č. 350/1 a 350/3, k.ú. Bedřichov u Jihlavy.

Na **Mukařce** bylo provedeno kosení již dříve kosených ploch v celkovém rozsahu 2 609 m² - skutečně koseno bylo 2 348 m². Kosení proběhlo na pozemku p.č. 2063/2, k.ú. Batelov.

Na Hádkách byly opět koseny před dvěma lety kosené plochy na mokřadu u tůní, na celkové ploše 2 122 m² - skutečně koseno bylo 1 910 m². Kosení proběhlo na pozemcích p.č. 430/1, 430/4 a 430/4, k.ú. Záborná.

Na **mokřadech u Hřešic** byly opět koseny plochy u tůní v obou částech na celkové ploše 2041 m² - skutečně koseno bylo 1837 m². Kosení proběhlo na pozemcích p.č. 253/1, 428/5 a 386/4, k.ú. Hřešice.

V lokalitě **Ústrašínské mokřady** byla kosena plocha u tůní nad rybníkem, která byla dlouhodobě bez jakékoli péče (1 025 m²). Skutečně kosena byla plocha 923 m². Kosení proběhlo na pozemku p.č. 1897, k.ú. Ústrašín.

V **Železné Dolině** byla kosena plocha, kde již kosení v části proběhlo před dvěma lety (584 m²) a plocha která byla doposud bez péče a proběhlo zde stržení drnu (319 m²). Skutečně byla kosena celková plocha 813 m². Kosení proběhlo na pozemcích p.č. 1864/10, 1864/12, 1820/2 a 956/27, k.ú. Kamenice u Jihlavy.

Použité pracovní nástroje a stroje:

- křovinořez, vidle, hrábě, plachta

Všechny práce v lokalitách byly provedeny svépomocí členy z.s. Mokřady - ochrana a management.

OBDOBÍ REALIZACE PROJEKTU:

Všechny práce byly realizovány v období září-listopad 2017, konkrétně: Lesnovské mokřady - září-říjen, Mukařka – říjen-listopad, Na Hádkách – říjen-listopad, Mokřady u Hřešic – září-listopad, Ústrašinské mokřady – září, Železná Dolina - říjen.

ZÁVĚRY:

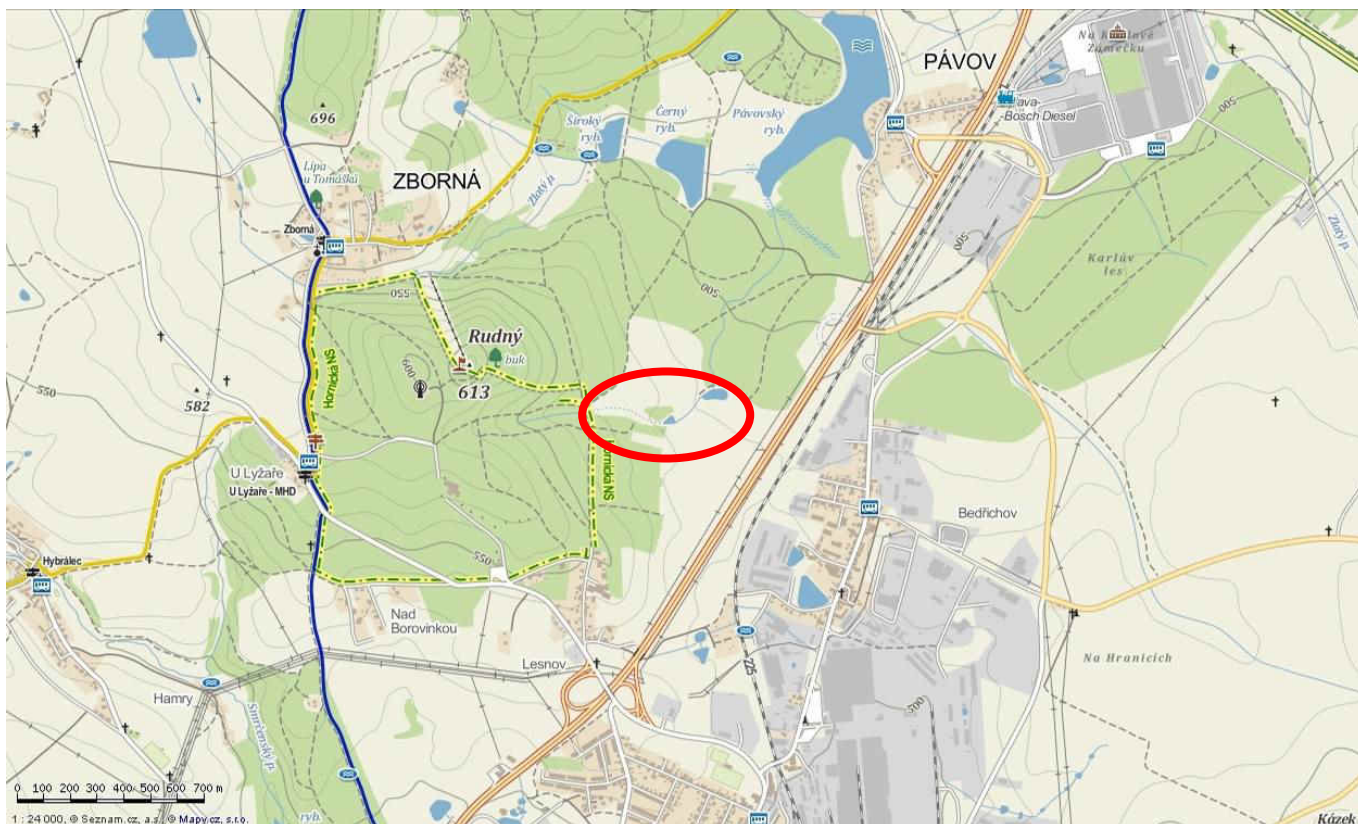
Projekt byl realizován podle původního plánu, beze změn. Realizace se podařila, na šesti lokalitách jsou nyní vhodně pokosené mokřadní louky, s ohledem na ohrožené druhy obojživelníků. Došlo tím pádem ke zlepšení stavu terestrických biotopů (nejen) obojživelníků.

PŘÍLOHY:

1. lokalizace projektu – 6 lokalit
2. zákres rozsahů opatření v roce 2017 v ortofotomapách
3. fotografie dokumentující průběh projektu (16 ks + 1 na titulní straně)

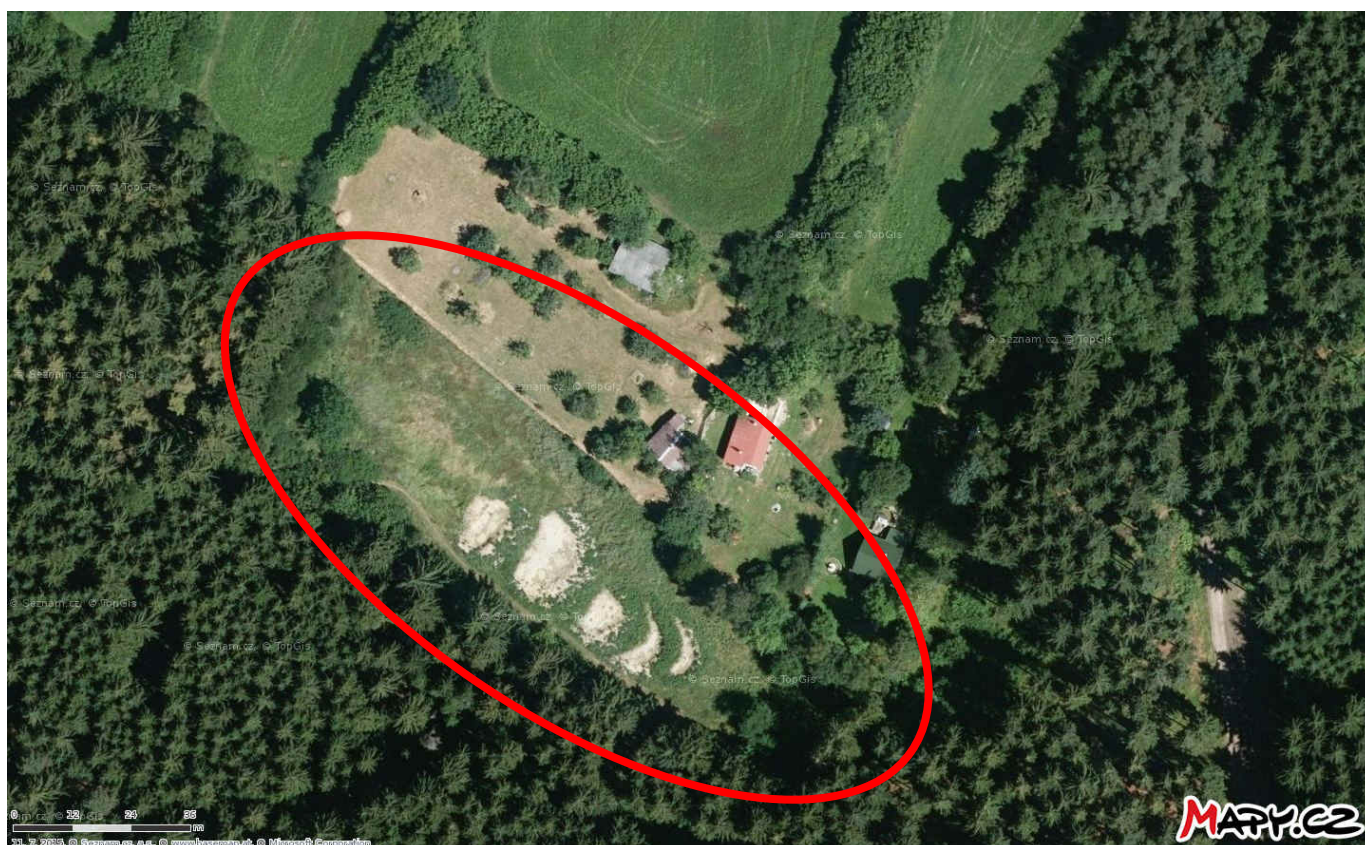
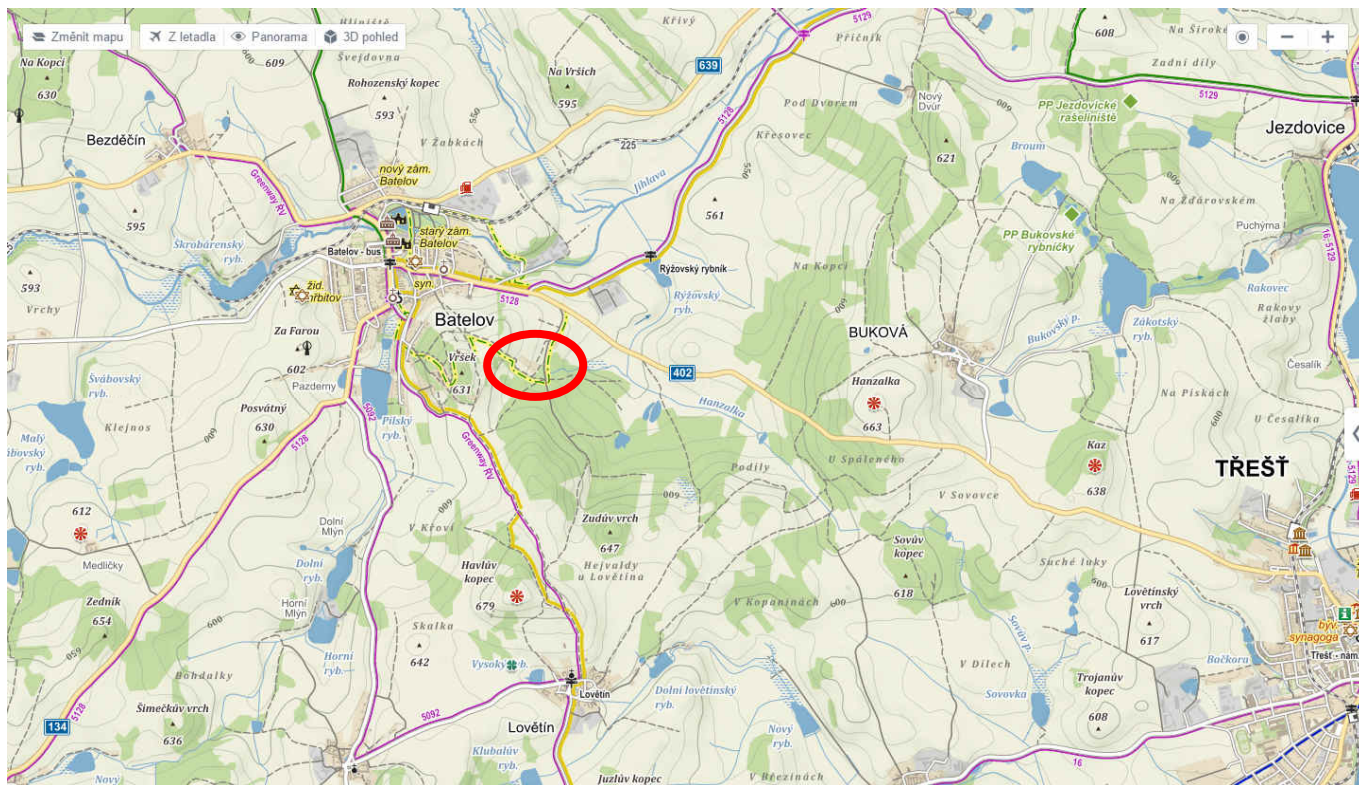
Lokalizace zájmových ploch projektu „Kosení šesti mokřadů pro obojživelníky“ – Lesnovské mokřady k.ú. Bedřichov u Jihlavy

orientační turistická mapa a podrobná ortofotomapa
www.mapy.cz

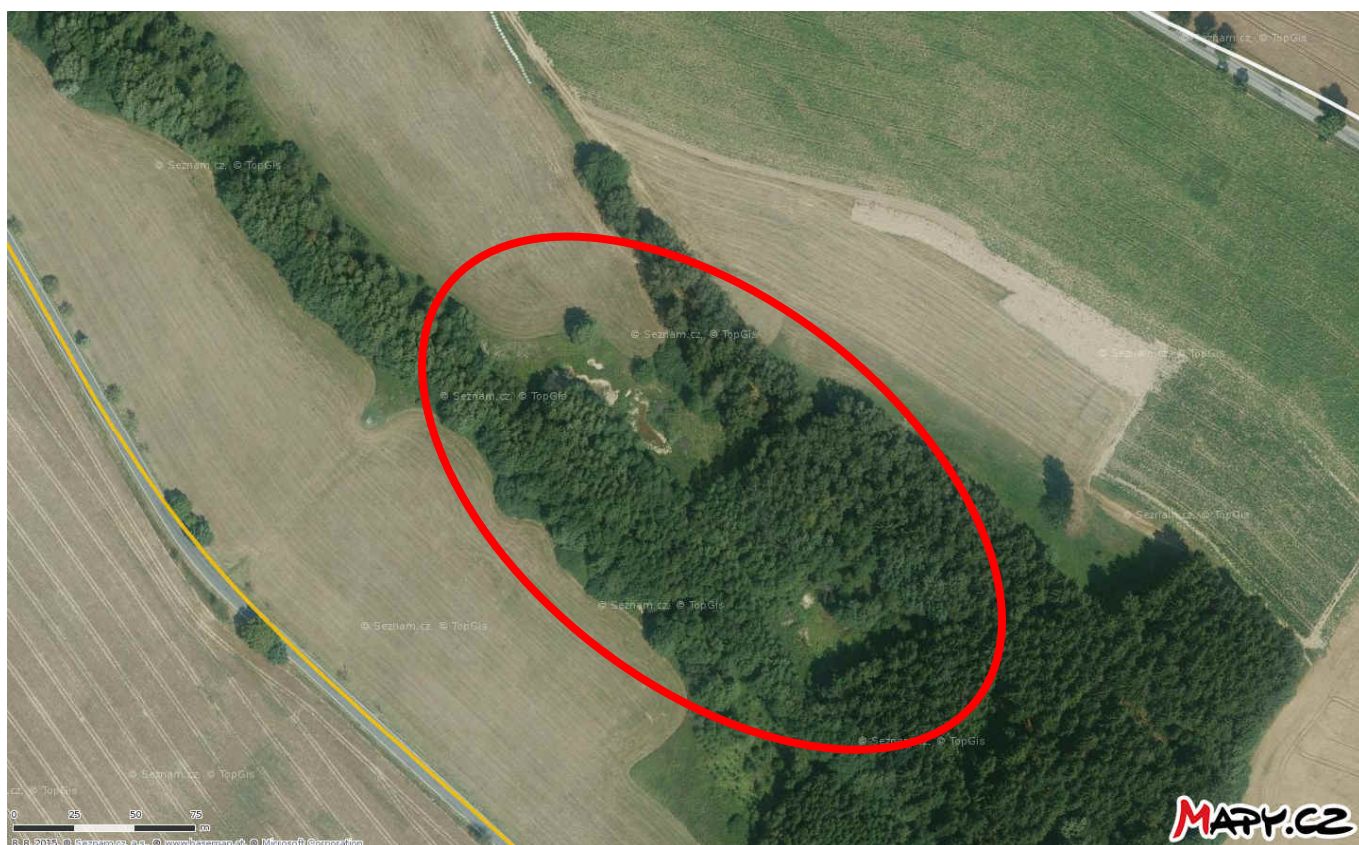
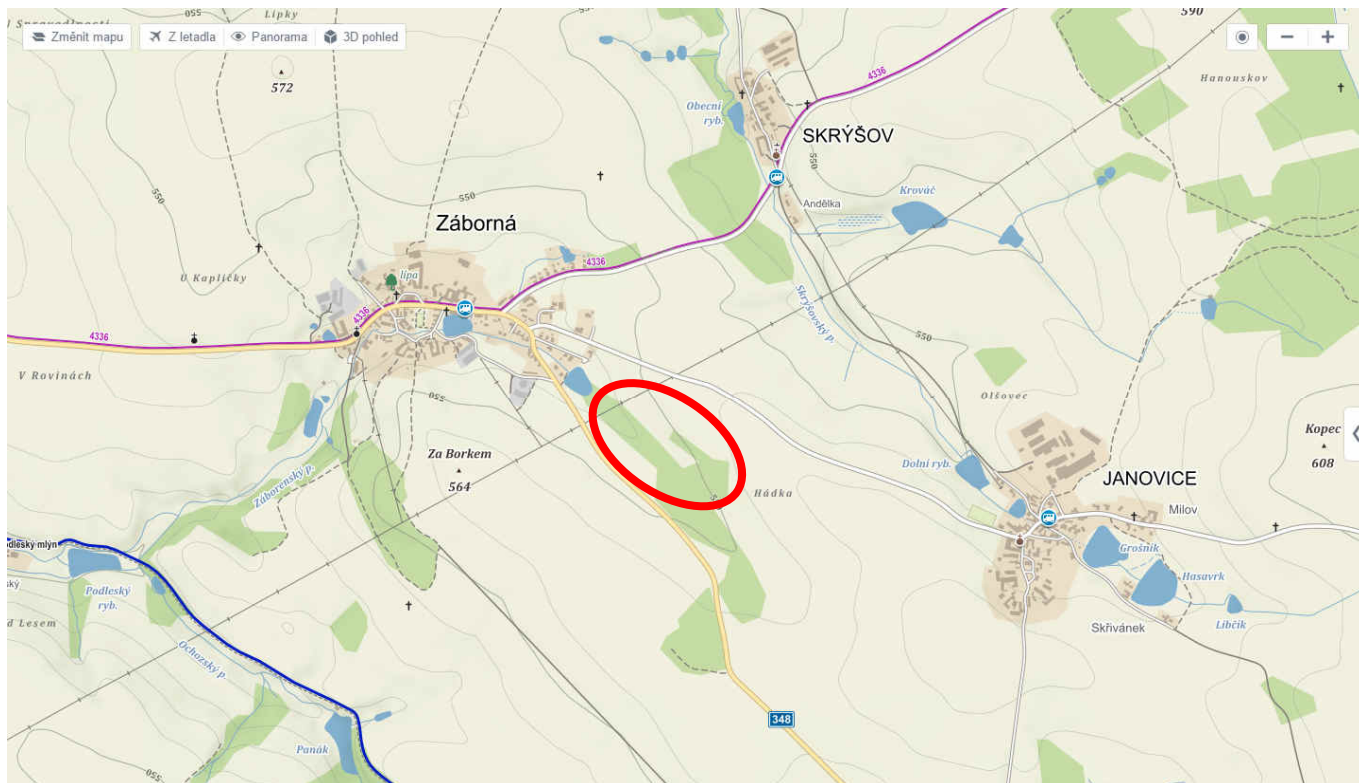
Lokalizace zájmové plochy projektu „Kosení šesti mokřadů pro obojživelníky“ – Mukařka k.ú. Batelov

orientační turistická mapa a podrobná ortofotomapa
www.mapy.cz

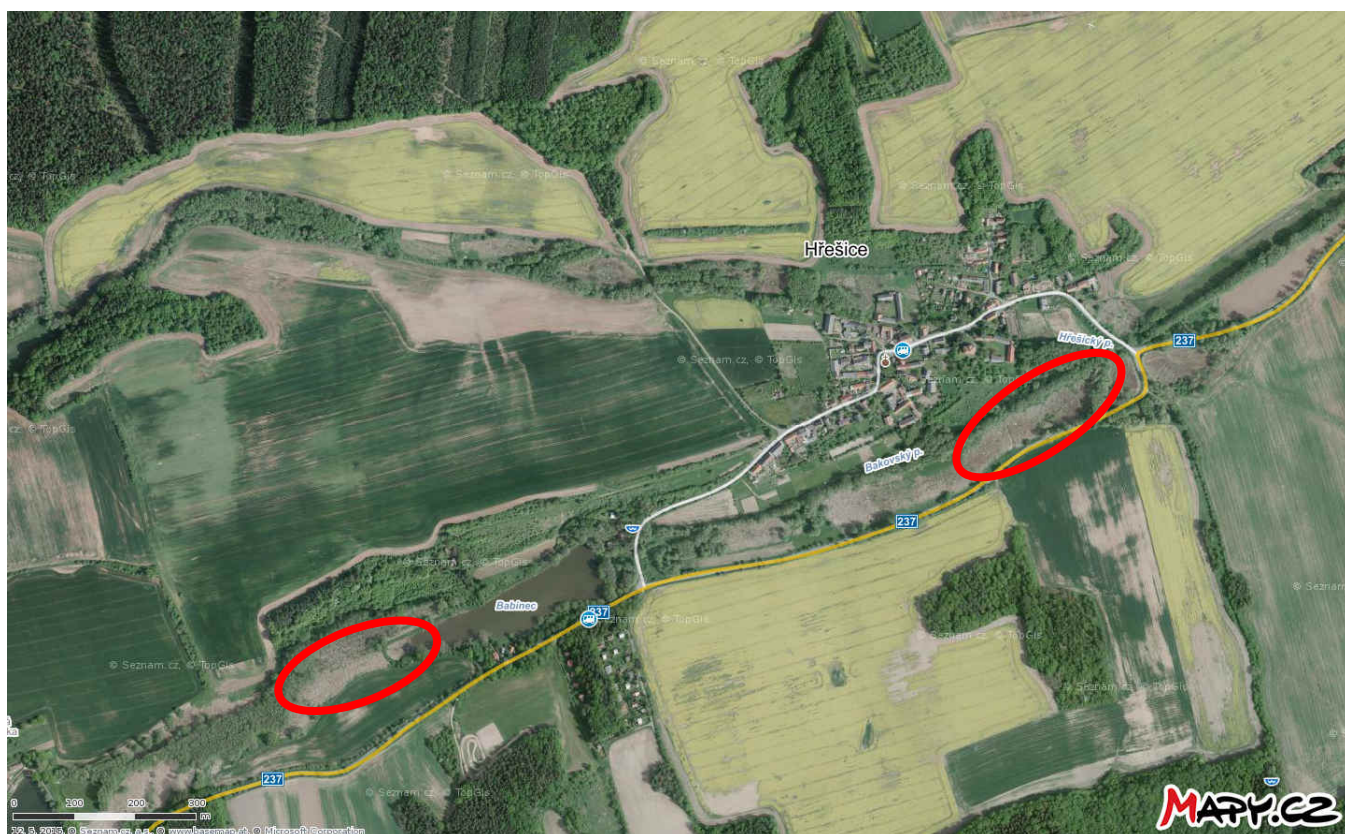
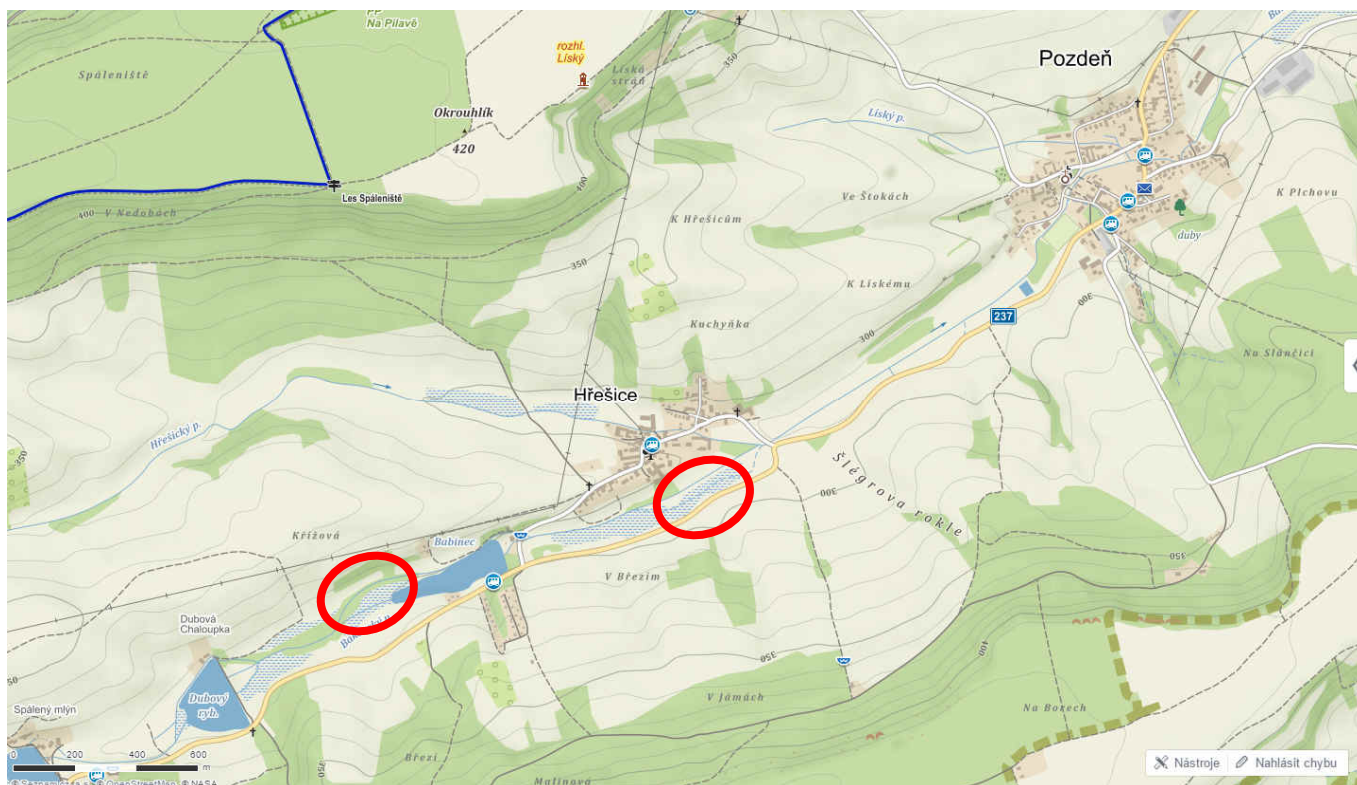
Lokalizace zájmových ploch projektu „Kosení šesti mokřadů pro obojživelníky“ – Na Hádkách k.ú. Záborná

orientační turistická mapa a podrobná ortofotomapa
www.mapy.cz

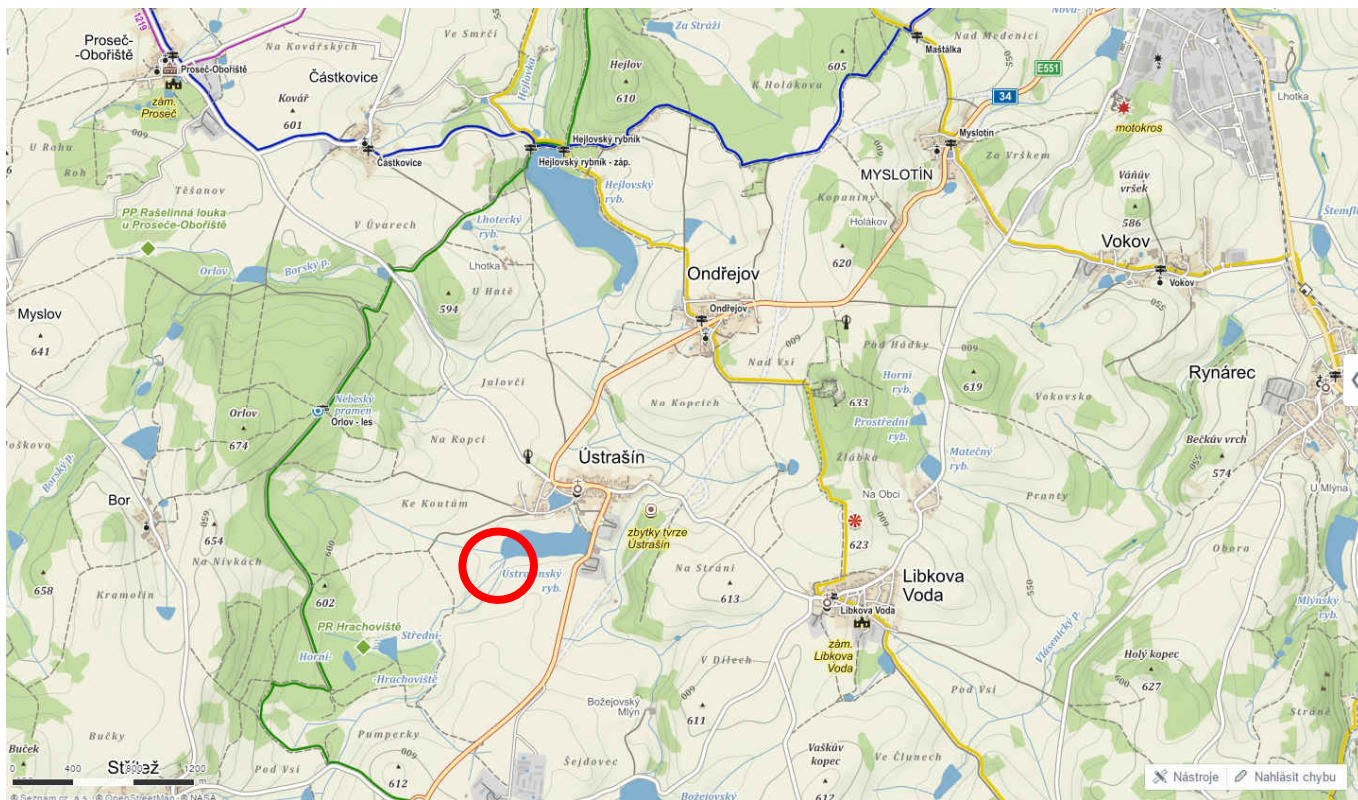
Lokalizace zájmových ploch projektu „Kosení šesti mokřadů pro obojživelníky“ – Mokřady u Hřešic k.ú. Hřešice

orientační turistická mapa a podrobná ortofotomapa
www.mapy.cz

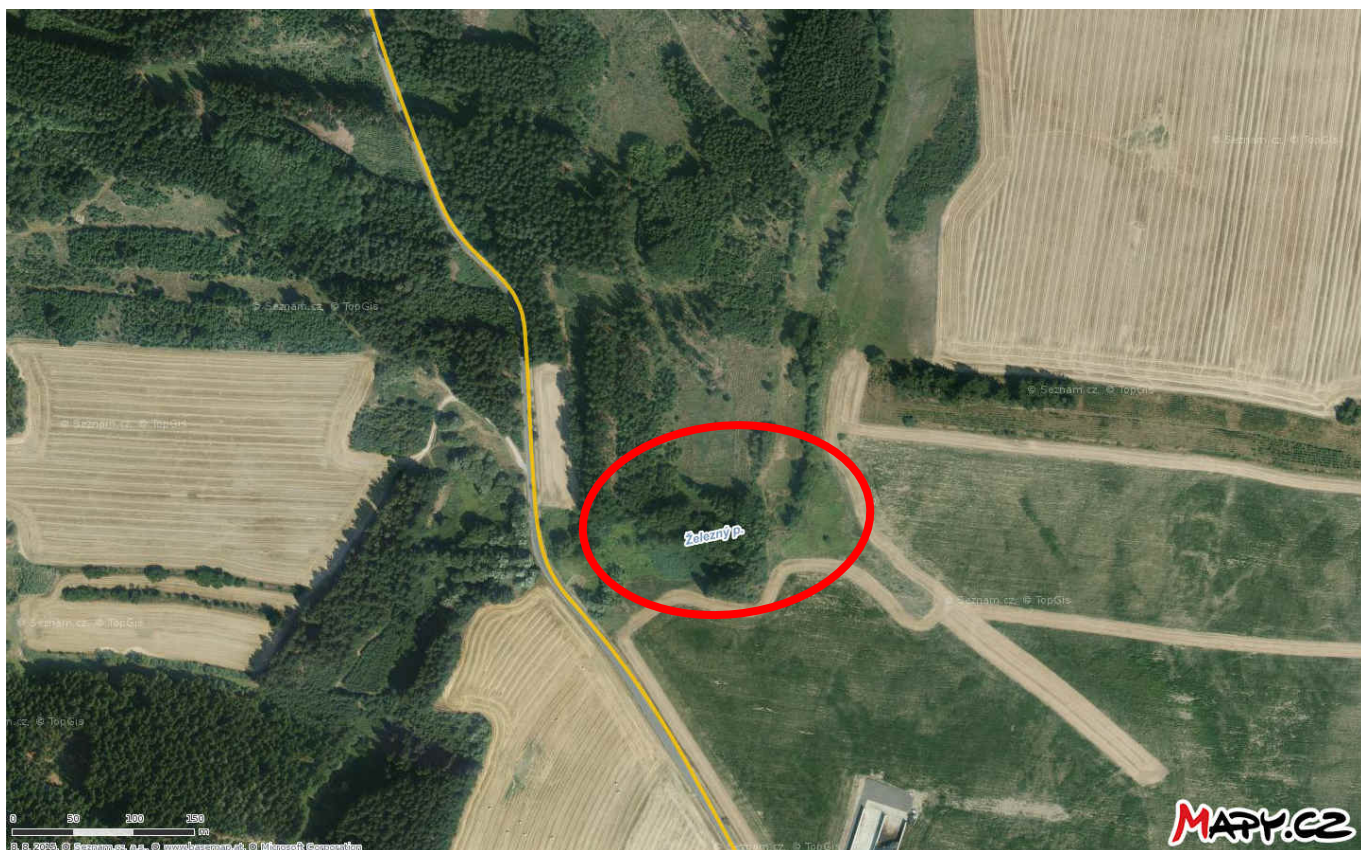
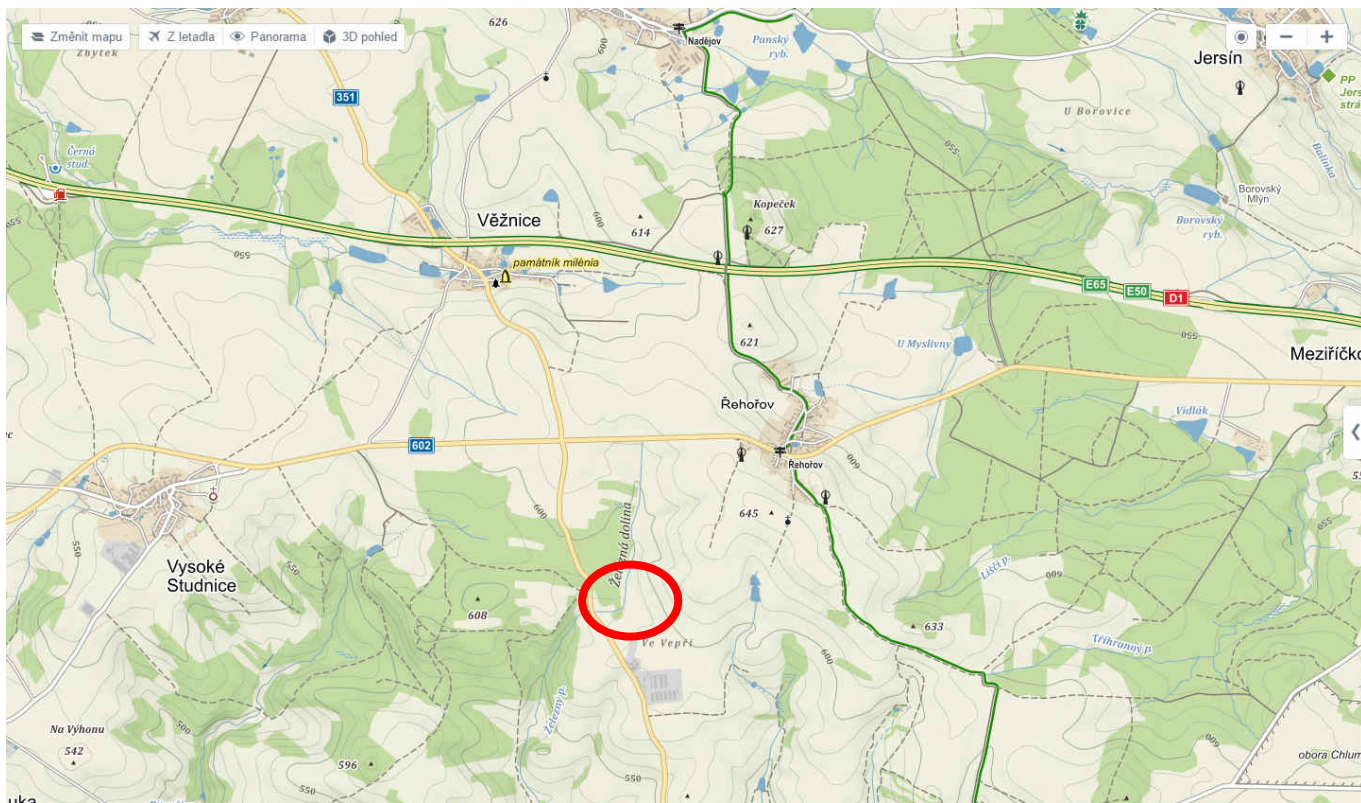
Lokalizace zájmové plochy projektu „Kosení šesti mokřadů pro obožživelníky“ – Ústrašinské mokřady k.ú. Ústrašín

orientační turistická mapa a podrobná ortofotomapa
www.mapy.cz

Lokalizace zájmové plochy projektu „Kosení šesti mokřadů pro obojživelníky“ – Železná Dolina k.ú. Kamenice u Jihlavy

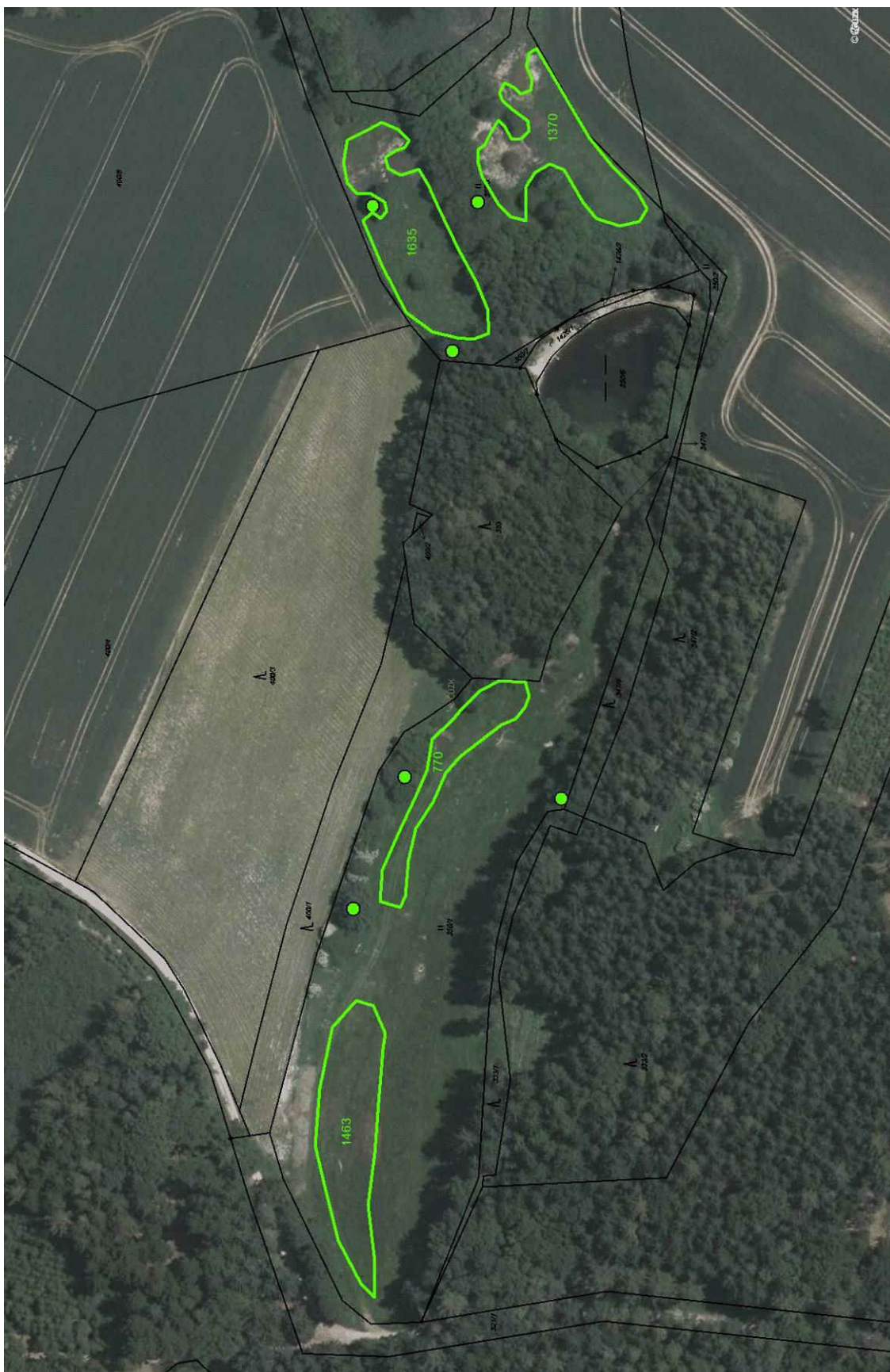
orientační turistická mapa a podrobná ortofotomapa
www.mapy.cz

Lesnovské mokřady

- zákresy rozsahu opatření v roce 2017 v ortofotomapě:

zeleně - kosení, zelené body – uložení hmoty, zelená čísla – výměra v m²

Mukařka

- zakres rozsahu opatření v roce 2017 v ortofotomapě:

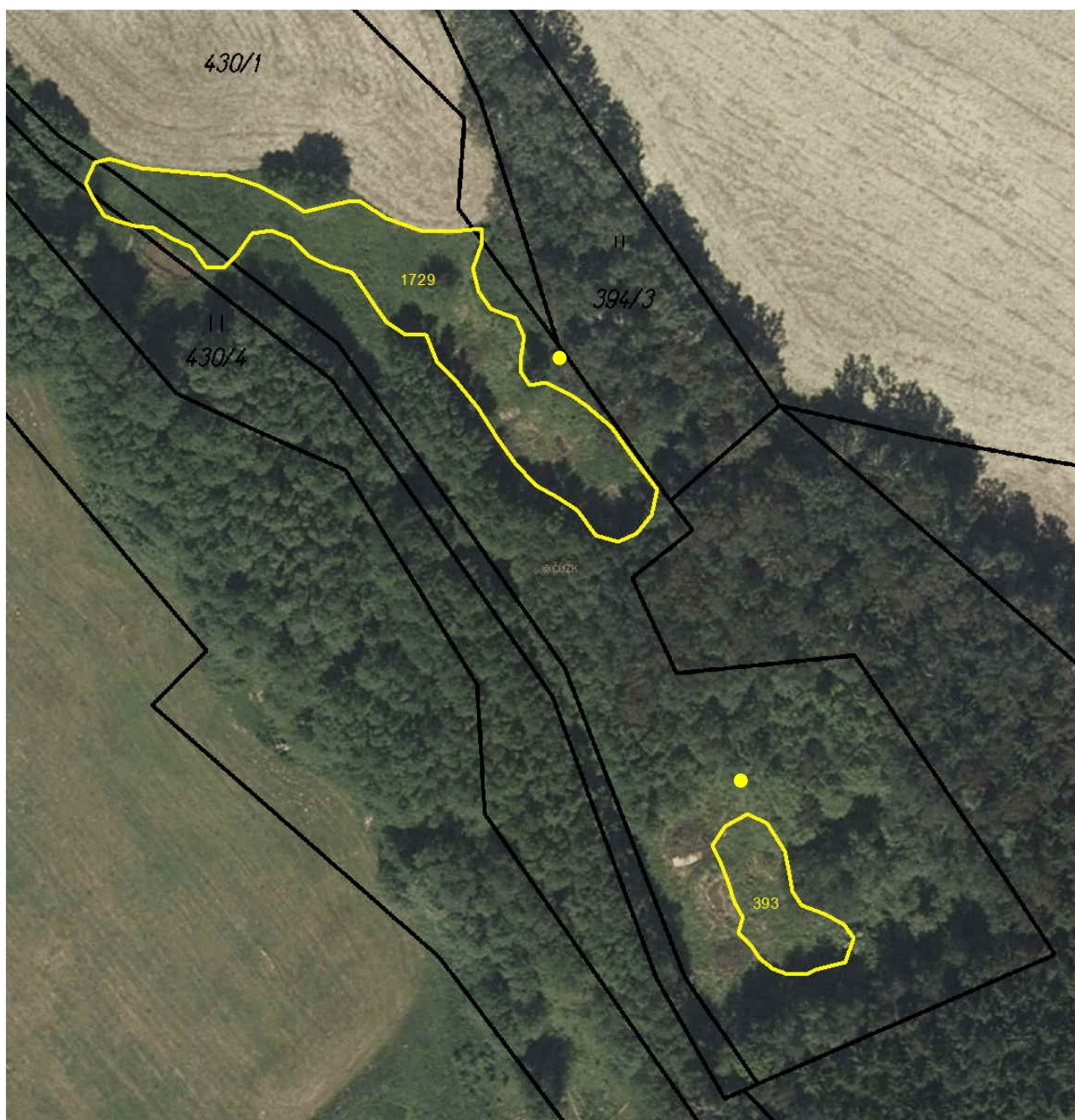
žlutě - kosení, žluté body – uložení hmoty, žluté číslo – výměra v m²

Na Hádkách

- zákresy rozsahu opatření v roce 2017 v ortofotomapě:

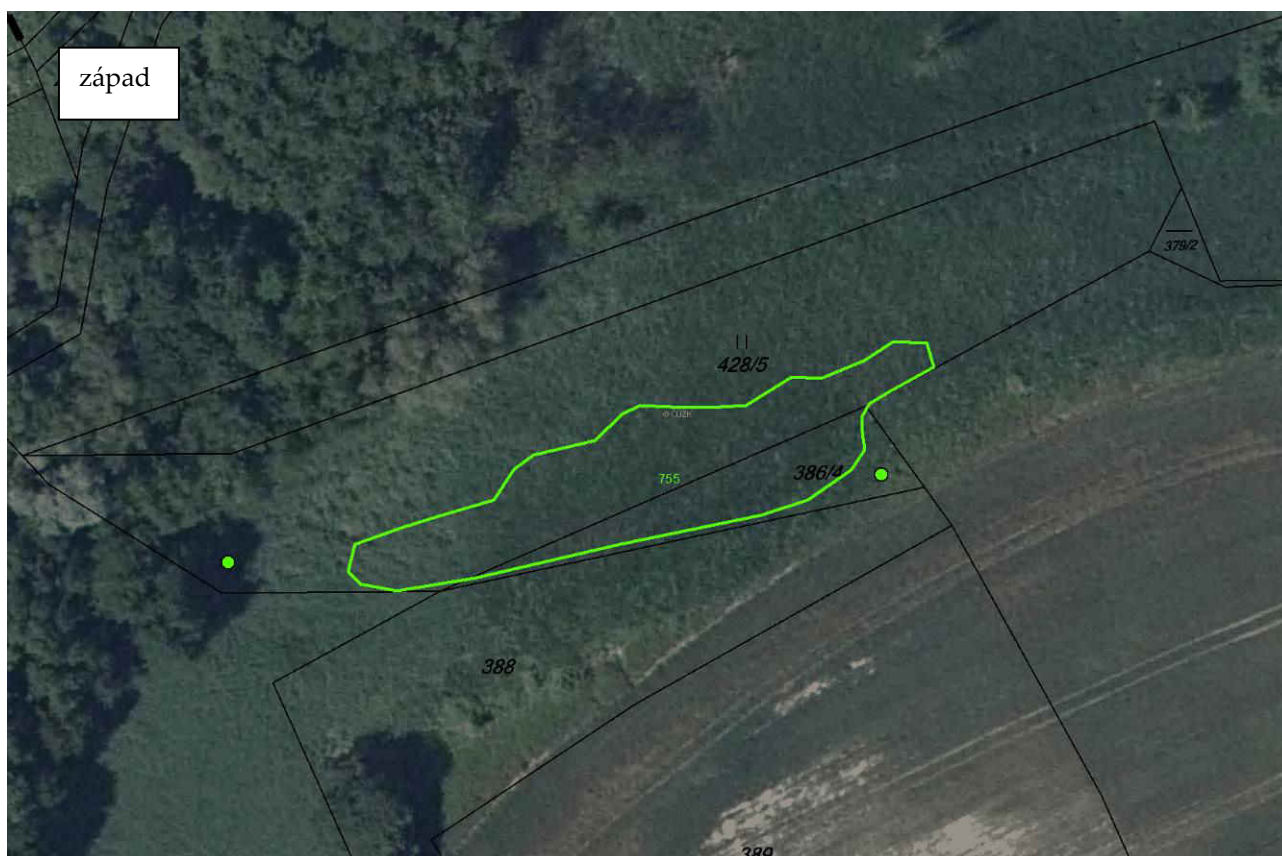
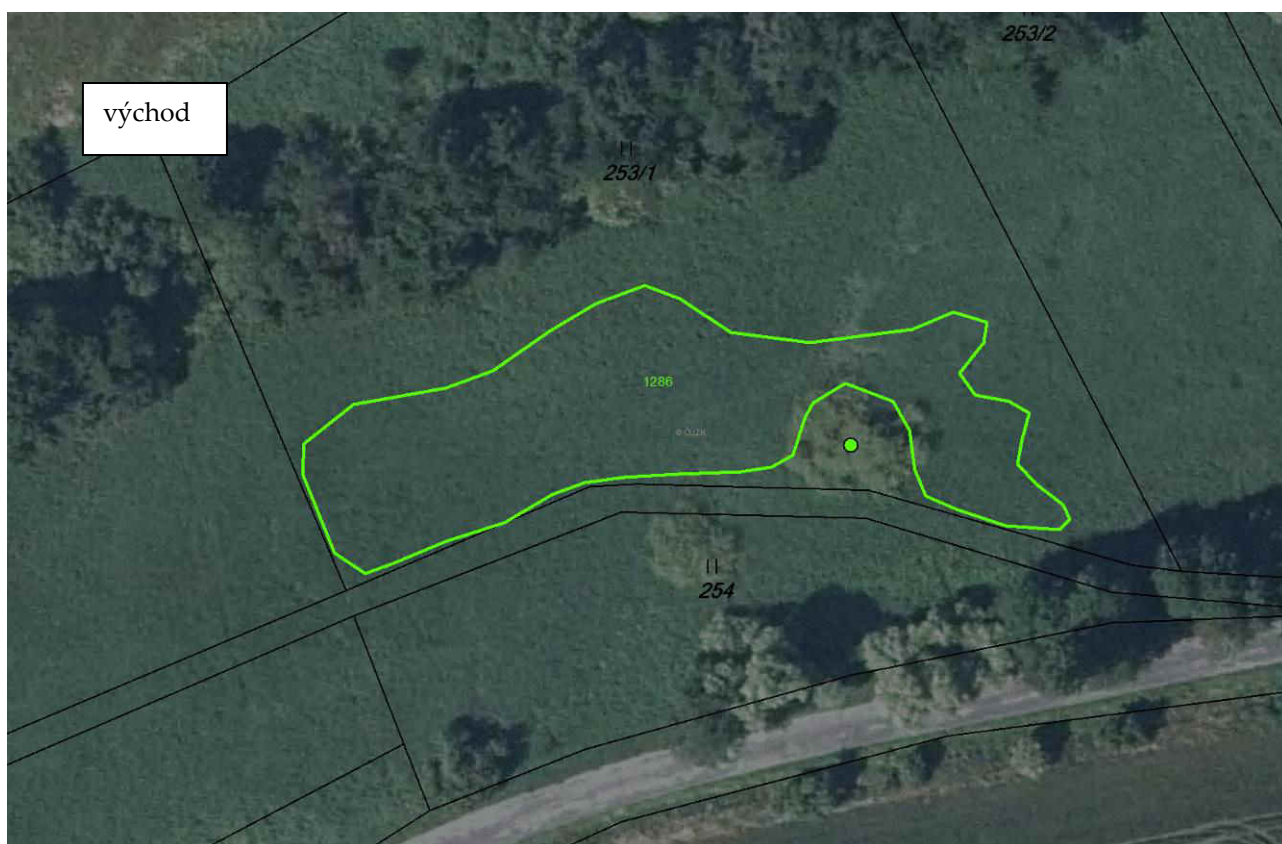
žlutě - kosení, žluté body – uložení hmoty, žlutá čísla – výměra v m²

Mokřady u Hřešic

- zákresy rozsahu opatření v roce 2017 v ortofotomapě:

zeleně - kosení, zelené body – uložení hmoty, zelená čísla – výměra v m²

Ústrašinské mokřady

- zakres rozsahu opatření v roce 2017 v ortofotomapě:

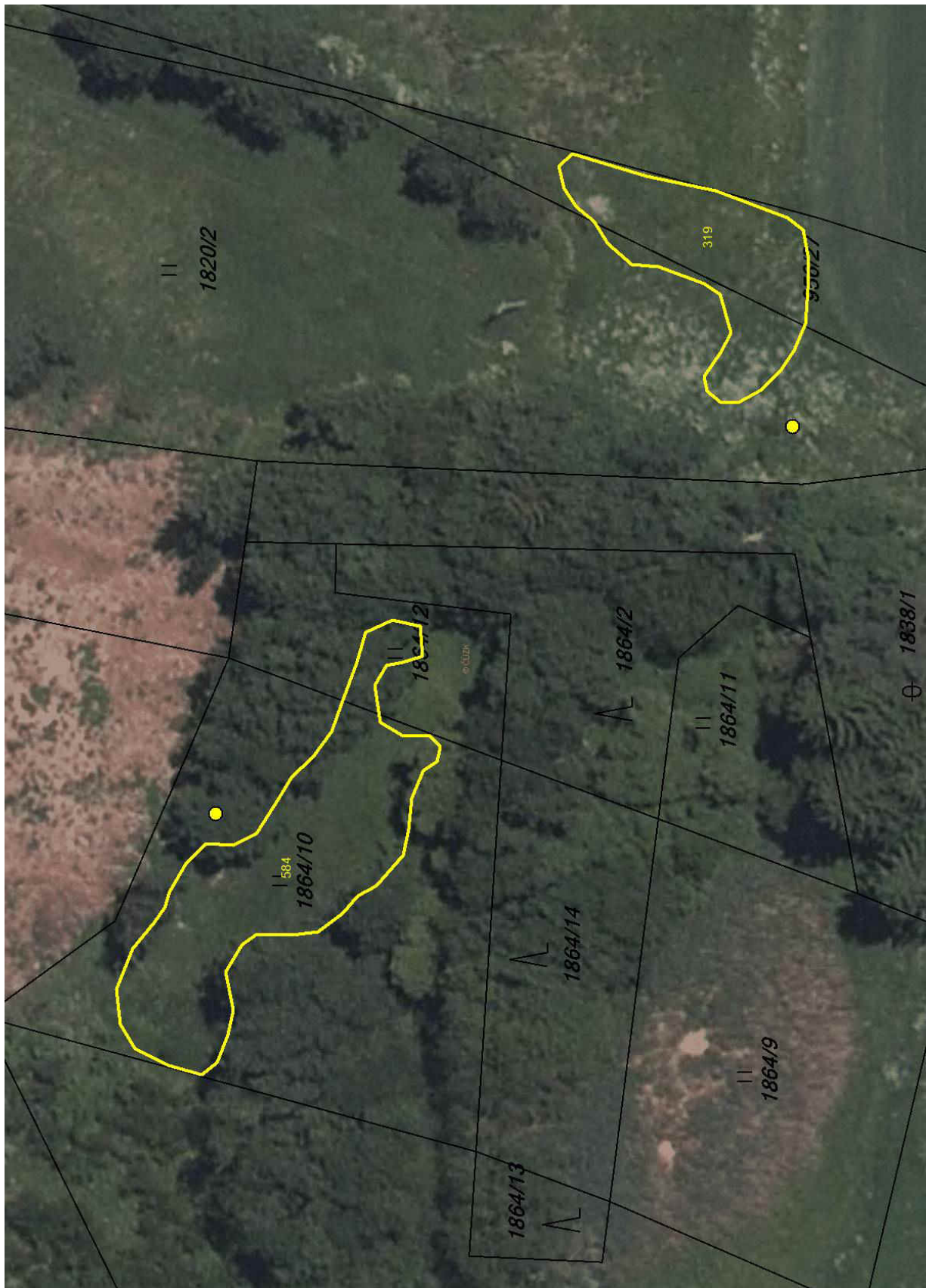
žlutě - kosení, žluté body – uložení hmoty, žluté číslo – výměra v m²
(modře – tůně z roku 2016)

Železná Dolina

- zakres rozsahu opatření v roce 2017 v ortofotomapě:

žlutě - kosení, žluté body – uložení hmoty, žlutá čísla – výměra v m²

Fotodokumentace:

Autoři fotografií: Jan Karbus (Hřešice) a Jaromír Maštera (vše ostatní)

Foto 1: Hrabání sena v horní části Lesnovských mokřadů (září 2017)

Foto 2: Mozaikovitě pokosená horní část Lesnovských mokřadů (září 2017)

Foto 3: Úklid travní hmoty a rákosu mezi Kulatinou a Lučným rybníkem (říjen 2017)

Foto 4: Mozaikovitě pokosená louka mezi rybníky Kulatina a Luční (říjen 2017)

Foto 5: Pokosená plocha nad rybníkem Kulatina na Lesnově (září 2017)

Foto 6: Kosení v lokalitě Na Hádkách u Záborné (říjen 2017)

Foto 7: Pokosená plocha v lokalitě Na Hádkách (listopad 2017)

Foto 8: Mozaikovitě pokosená plocha u hlavních tůní Na Hádkách (listopad 2017)

Foto 9: Kosení a úklid hmoty na Mukařce (listopad 2017)

Foto 10: Mozaikovitě pokosená horní část louky na Mukařce (listopad 2017)

Foto 11: Mozaikovitě pokosená rákosina nad Babincem u Hřešic (listopad 2017)

Foto 12: Mozaikovitě pokosená louka u tůň pod Hřešicemi (listopad 2017)

Foto 13: Stahování rákosu u Ústrašínského rybníka (září 2017)

Foto 14: Mozaikovitě pokosené okolí tůní u Ústrašína (září 2017)

Foto 15: Hrabání a úklid hmoty v Železné Dolině (říjen 2017)

Foto 16: Pokosená dolní plocha v Železné Dolině (říjen 2017)